

Varga Zoltán Zsolt

Négy évszak

Varga Zoltán Zsolt
(1962, Szombathely)
író, szobrász, restaurátor,
Gödöllőn él

Tavaszi

A keze úgy remegett, mint egy masszív alkoholistaé, csak nagy nehezen talált bele a zárba, feltépte az ajtót, bevágta maga után, odarontott a lemezjátszóhoz, bekapcsolta, a kart a lemez elejére tette, megvárta, amíg a tű a barázdába süllyed, majd lehuppant a fotelbe, és a két hangszórót a füléhez emelte. Amint felcsendült Vivaldi *Négy évszak*ának első taktusa, olyan gyönyör járta át, mint a drogot, amikor a szer végre bekerül a véráramába. Valóban, Pusztai Sándor festőművész-rajztanár számára Vivaldi *Négy évszaka* jelentette a drogot, más zenét nem is hallgatott, ezt viszont naponta legalább egyszer. Képtelen volt megunni. Évente legalább négy korongot nyűtt el, a zeneműboltban már nem is kérdezték, ahogy belépett, nyújtották felé a Ferencsik vezényletével készült bakelit-lemezt.

Pusztai közepes termetű, szikár, mélyen ülő égkék szemű, hirtelen haragú férfi volt. Birkapásztor apja azért taníttatta, mert alkalmatlanak vélte fizikai munkára. Sándor imádta szüleit, különösen az anyját. Kedvéért művészi szakálláról is lemondott, még főiskolás korában. Amikor először ment haza bozontos szőrzetével az arcán, anyja majdnem szívrohamot kapott.

– Kisfiam, te nem vagy zsidó...

Sándor a vidéki városka egyetlen toronyházának nyolcadik emeletén lakott, a szomszédok gyűlölték, nemcsak a folyosón terjengő olajfestékszag miatt, nemcsak Vivaldi okán, hanem azért is, mert az Alföld tágas pusztájáról a városkába került férfit klausztofóbia gyötörte a „nyúlketrecben”, ahogy lakását hívta, és klum-

pájában, mint fogságba esett vad, gyakorta róta a köröket, sokszor éjjel is. A legtöbb lakó még csak szólni sem mert a goromba férfinak, s ha valaki mégis kifogást emelt, lepergett róla.

Ezen a tavaszon elhúzódó alkotói válságban szenvedett. Előző nyáron, egy alföldi alkotótáborban megfestette élete főművét. A kép egy vihar lecsillapodásának pillanatát ábrázolta, a bal felső sarokban a távolodó sötét felhőkkel, középen szivárvány keretezte tanyával. Az átélt égi háború extázisában, csuromvizesen, fél óra alatt festette meg Egry József stílusában, a lehető legkevesebb ecsetvonással érzékeltetve a fényben feloldódott tájat. Azóta egyetlen képén sem tudta megközelíteni ezt a bravúrt. Műtermként használt nappalijában egy sötétbarnára pácolódott, festékmaszatos állványon állt a kép, napjában többször is megállt előtte, és egyszerűen nem akarta elhinni, hogy ez az ő kezéből került ki, képtelen volt megfejteni létrejöttének titkát. Az új festőállványon egy éppen csak elkezdett tájkép árválkodott, körben, a falak mentén félbehagyott és késsel felszaggatott vásznak sorakoztak.

Az alkotói válsághoz újabb érzelmi megpróbáltatás társult, az ötvenes éveit elején járó férfi – aki csak nemrég dolgozta fel négy évvel korábbi válását, kamasz lánya elköltözését – beleszeretett harminchat éves kolléganőjébe, Mártába, úgy tűnt, reménytelenül. A biológia-kémia szakos tanárnő félévkor vette át szülési szabadságon lévő kolléganője helyét. Sándort első látásra felkavarta ez a zárkózott, barokkosan telt idomú nő. Kamaszos szerelmi álmai között egy fiú trónörökös megszületése is szerepelt.

Az udvarlás gyakorlatából kiesett férfi suta mondatokkal közeledett Mártához, aki csendes mosollyal fogadta az ügyetlen bókokat. Az ön-maga előtt megszegyenülő férfi ilyenkor alig győzte kivárni, hogy felcsendüljön Vivaldi *Négy évszaka*.

Egy áprilisi estén Márta bekopogtatott Sándor ajtaján, és a férfi legnagyobb döbbenetére szó nélkül a karjaiba vetette magát. Némán szeretkeztek.

Márta még abban a hónapban átköltözött albérletéből, és amikor májusban az anyakönyvvezető elé álltak mindössze két tanú társaságában, szíve alatt már gyermeküket hordta.

Az asszony lépésről lépésre terjeszkedett a lakásban, először a fürdőszobai szekrény két-harmadát és a kád szélét foglalta el piperetárgyaival, aztán otthonról hozott virágaival rakta tele az ablakpárkányokat és a szekrénytetőket, majd a konyhában töltötte fel edényeivel a férfi szegényes készletét. A ruhásszekrények is az ő ruháival teltek meg hamarosan. Sándor klausztofóbiája súlyosbodott. Még nem is látszott Márta terhessége, amikor már megpendítette, hogy a nappaliból gyerekszobát szeretne. Pusztai szinte megkönnyebbülve hurcolkodott át festőeszközeivel az egyik félszobába, aztán napokig be sem nézett oda. Életét ekkor teljesen betöltötte a friss szerelem, még Vivaldiról is megfeledkezett egy időre. Naponta szeretkeztek, de amikor a magzat másfél hónapos lett, az asszony egyik pillanatról a másikra megtagadta az együttléteket a babára hivatkozva. A gyakori nemi élethez szokott, felhevült férfi ezután a kulcslukon át leste meg a fürdőző asszonyt, mint Zsuzsannát a vének.

Nyár

Ahogy lezárult a tanév, Márta egész nyárra hazautazott, a férfit nem hívta még látogatóba sem. Arra hivatkozott, hogy szülei csak néhány évvel idősebbek Sándornál, számára kínos len-

ne együtt látni őket. Pusztai beletörődött, sőt, egy kicsit meg is könnyebbült. Ahogy az asszony kilépett az ajtón, visszapakolta festőfelszereléseit a nappaliba, a kishabában összezsúfolta a virágokat.

– Visszakaptam az életemet – dünnyögte maga elé.

Felhagyott a tájképekkel, melyeket az alkotótáborban készített akvarellek alapján próbált megfesteni a szívárványos kép mintájára, és áttért az aktra. Mártát festette emlékezetből. Az asszony telt formái annyira beleégtek retinájába, hogy két-három naponta megfestett róla egy képet különböző pozitúrákban.

Amikor egy tucattal elkészült, felhívta galériását a lakásba. Horváth úr ujjai az ajkait morzsolgatva nézegette a fal elé állított képeket, ám hirtelen felfedezte a szívárványos tájképet az öreg festőállványon.

– Ezt megveszem. Mennyit kérsz érte?

– Az nem eladó.

– Adok érte húszezret.

– Mondom, hogy nem eladó!

Horváth úr végül három aktot elvitt bizományban az öt, a galériában már évek óta porosodó, eladhatatlan tájkép mellé.

Augusztus elején Sándor ismét elutazott az alkotótáborba. Mivel többé-kevésbé útba esett, meglátogatta Mártát, anélkül hogy odaszólt volna előtte. Az asszony nem titkolta haragját. Kelletlenül mutatta be a szüleinek. Sándor nem maradt ebédre sem, bepattant a Trabantba, és elporzott, mélyen megsértve a szülőket.

Az alkotótáborban egyetlen képet kezdett el. Munka helyett művésztársait piszkálta, zaklatta. A táborvezető egy hét múlva hazaküldte.

Márta augusztus utolsó napján toppant be a lakásba, amit Sándor pár nappal korábban már visszarendezett. Békülékeny hangulatban érkezett, letelepedett a fotelbe, és magához hívta Sándort, hogy tapogassa meg pocakját. A férfi térdre ereszkedve tette rá kezét a feszülő bőrre, és megérezte a baba rúgkapálását. Elpityeredett.

Ősz

Az őszi számos konfliktust hozott kettejük között. A férfi, aki fuldokolt a panelben, minden ablakot kinyitott, az asszony, akit bántott a huzat, nem győzte zárni utána. Groteszk társasjátékukká vált az ablaknyitogatás és -csukogatás.

Még az első tanítási napok egyikének délutánján orosz szakos kollégájuk meglátta az aktokat a galériában, és felismerte rajtuk Mártát. Az asszony dühödten tépte le a képeket a galéria faláról, és otthon Sándor elé vágta.

– Ezt mégis hogy képzelted? Meztelenül mutogatsz a kollégáknak, a diákoknak? Az egész városnak?

– Ez művészet.

– Szarok a művészetre.

Addig sem beszélgettek túl sokat, nem nagyon voltak közös témáik az iskolai életet leszámítva, de ezután legalább egy hét teljes szilencium következett. Sándor egyre többször menekült Vivaldihoz, sőt, egy idő után a pálinkásüveghez is. Az asszony meg kiborult a *Négy évszak* állandó hallgatásától. Egy nap Korda György-lemezzel állított be, és fel is tette. Sándor egy szót sem szólt, leállította a lemezzátszót, levette a korongot, és kihajította az ablakon. Kedvtelve figyelte, ahogy a bakelit pörögve, ringatózva hull alá, majd az aszfalton rípiyára török. Márta a férfi mögé lépett, és tiszta erejéből hátba vágta. Pusztai homloka az üvegnek koccant.

Bármelyik nap ért haza rajzszakköréről vagy kocsmából, Márta mindig a tévé előtt ült, és még csak felé sem fordult. Egy este, amikor kocsmából jött haza, és a szokásosnál többet ivott, felkapta a tévét, egy rántással kitepte konnektorostól a falból, majd kihajította a nyitott ablakon. Le se nézett előtte az utcára. A készülék hatalmas robbanással zúzódtott szilánkokra. Sándor csak azért úszta meg rendőri feljelentés nélkül, mert a város rendőrpáncsnokának a fia a rajzszakkörébe járt, és felvételt nyert a főiskolára.

Tél

A babát december végére várták, a hónap elején hozzáfogtak a gyerekszoba kialakításához. Megtakarított pénzük kevésnek bizonyult, ez újabb veszekedések forrásává vált, mert Sándor sem a rokonságtól nem volt hajlandó pénzt kölcsönkérni, sem bankoktól hitelt felvenni.

Az asszony szóvá tette, hogy milyen nevetésgépesen kevés pénzt kér szakköröseitől.

– Hogyan kérhetnék tőlük többet, ha nem tudok megfesteni egy kurva tájképet lassan egy éve? Nem tanulnak ezek a szerencsétlenek semmit sem tőlem, hiszen én magam sem értem a lényegét. Karácsony előtt mindig eladnak tőlem egy-két képet, majd abból lesz elég pénzünk – zárta le a vitát Pusztai.

Amikor szeptemberben Márta elhozta a galériából az aktokat, Horváth úr kiszaladt utána az utcára.

– Asszonyom, azért a szivárványos tájképért megadnék húszezret is. Vegye rá a férjét, hogy adja el nekem.

December közepén még nem volt kiságy, pelenkázó, kisszekrény. Az asszony megelégette férje tehetetlenségét, fogta a szivárványos tájképet, és elvitte a galériába. Az árat feltornázta huszonötezerre.

Pusztai csak napok múlva vette észre a kép eltűnését, addigra Horváth úr már továbbadta a festményt, a szállítók pedig meghozták a gyerekbútorokat. Sándor az aktokon állt bosszút, az összes vásznat felhasogatta. Vivaldit ezentúl csak akkor hallgatott, ha Márta nem tartózkodott otthon, a pálinkásüveget viszont, amit az egyik felhasogatott kép mögé rejtett, folyamatosan szlopalta.

Szilveszter délutánján pesti kollégista lánya a barátjával csengetett be hozzá. Tántorogva, ködös tekintettel nyitott ajtót, bal kezében pálinkásüveget lóbált. Eszter gyengéden kicsavarta kezéből a palackot.

– Már eleget ittál, édesapa.

A lakásban mindent betöltött az átható enyvsszag, Pusztai kocsonyát főzött, hogy azzal várja majd a kismamát, akit aznap reggel vitt be a kórházba. Épp ott tartott a munkában, hogy a hatalmas fazékból tányérokba merje a gőzölgő folyadékot, bőr-, hús- és csontdarabkákat. A fiatalok felajánlották segítségüket, de elutasította. Imbolyogva hordta ki az erkélyre a színültig töltött mélytányérok, a lé végigcsorgott a kezén, le a padlószőnyegre, útvonalát sötét plecsnik szegélyezték. Maszatos kézzel rakta fel a korongot a lemezjátósóra, sercegve csendült fel a tavasz első tétele.

– Ta-ra-ta-ra-ra-tam-tam! – üvöltötte fejhargon Sándor. – Hallgassátok csak, ebben a zenében benne van minden, az egész anyatermészet és az emberi élet minden drámája, de optimizmusa is. Azt mondják, Bach volt az ötödik evangélista, az ő zenéjéből maga Isten szól, de szerintem Bach zenéje unalmas, én Vivaldiból hallok ki a Teremtő szférikus muzsikáját. Az a szívárványos képem nem azért lett jó, mert elértem vele Egry festői színvonalát, hanem mert sikerült megfestenem Vivaldi *Négy évszak*ának vihar tételét.

A hangokat transzformáltam fényekké...

Ebben a pillanatban megszólalt a telefon. A kórházból hívták.

– Lányom született, már megint lányom született! – ordította, majd kiment az erkélyre, felkapott egy kocsonyás tányért, behozta, és nekivágta a falnak, aztán még egyet, csak ekkor

tudták ketten lefogni a zokogó, őrjöngő férfit. A kocsonya úgy csillogott a falon, mint a vastagon felkent tapétaragasztó.

Sándor január harmadikán hozta haza Mártát és a mózeskosárban fekvő Ágnest. Egy hét múlva, amikor hazajött este a szakkörből, üres lakást talált. Márta a szüleihez költözött a gyerekekkel, a gyerekbútorokkal és a virágjaival. Hamarosan megérkeztek a válasi papírok is.

Pusztai csak a téli szünet előtti napokban tudta meg egy kolléganőjétől, aki Márta egyetlen bizalmasának mondhatta magát, hogy az asszony már az iskolába kerülése első napjától fogva „Sán-donor”-nak nevezte, ha szóba került.

Pusztai egy ideje észrevette, hogy kollégái mulatnak rajta a háta mögött. Szégyenében a téli szünet első napján meghirdette, és pillanatok alatt eladta lakását – áron alul. Egy alföldi falucskában vett házat, az iskolában azonnali hatállyal felmondott. Örökre eltűnt a városból.

A toronyház lakói azonban megesküdték volna, hogy még hónapokig hallották kiszűrődni volt lakásából a *Négy*

évszak dallamfoszlányait, és klumpája monoton kopogását, egyikük pedig váltig állította, hogy egy éjjel, hazafelé jövet, látta őt barettjében és ballonkabátjában elsuhanni a ház előtt. Nyitott kabátjának két szárnya – mesélte – az erős szélben úgy repdesett mögötte, mint két angyalszárny.

Van Gogh (bronz,
fotó: Oláh Katalin Kinga)